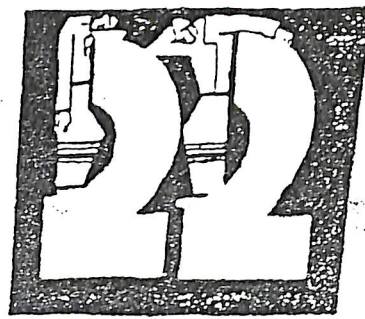

פירוש
R. / 1012
פירוש

פירוש

פירוש

חברת דורשי האוניברסיטה
העברית בירושלם. ורשה.

נדבת
המוציא לאור

30005

מספר

RO 31V 5304

394

חילע געצייכנט פון
קינסטלער יצחק ברוינער

צענטראלער ביכער-לאגער
„זולטור-ליגע“ ווארשע
לעשנץ 40 וו. 11

יחיאל פליינער 30005

צווייליאן צוואנציק

— לידער —

הויפטארקױף „טולטור-ליגע“ ווארשע

ת ד צ א — 1 9 3 1

H 91
ס"ל (יד)

צה"י אונזח אנציק לידעה;
צה"י אונזח אנציק יארן
א שטרעל אין טונקל-מידער
האט שטום א קבר געגראבן

צה"י אונזח אנציק לידעה;
צה"י אונזח אנציק יארן.

אַר יי נ מ ל ר

אונזח אנציק
אונזח אנציק
אונזח אנציק

אן הערלעכע. מאָזאַיק, אַגעמיש פון פאַרבן שטעלט מיט זיך פאַר דער פאַרנאָב, יעדער מעטאָף אין זיין טליח פון אַ צאָונדער קאַליר. עשיקאָוסקי פאַרגייט אין מתוקותדיקער פאַרגן. רויס. געזאַנג, און מיקעל אַנדושעלעך אין טיטער בין. השמשות. מעלאַנכאָליע.

אַזוי איז זי שוין די טויזנט. סטרוונטריקער בלי. ניגון. דיכטונג. איינער חלוםט ציי איר העגן חיים. שנייאיקע לבנה. געכט, גלעזערנע. פאַלאַצין און אויסגעטרוימטע בת. מלכה. און איינער פליסטערם בלחש. נאָגנדיק; בני היכלא דכסימין... טון פאַרבענקטע סבת. קירש אויסגאַנגן. זיס. עלעגישער, הייך. פאַמעסער. ג-ט פון אַכרהם...

מאַנכע ויצן צעהיטיקטע, איוב. צערקעציקטע צזיסן יאָדערדיקע. הרונים אויף פאַרבלוטיקטע מעלדער קיניגן אויף דור. הפלגה. טראַגען פון קופּעס. אַברים, אַגעריסענע שטיקער. סלישן פון דינאַמיס צעריסענע, און גרוילן במתרים. לעסטערן מיט פאַדערבנדיקן שוים אויף הליון. ליפן. בלוטיקן. אויס עהאַנגאַלירוסט פאַר איראַפּעס אַנטגייסטיקן דור, און באַגלייטן די טויטע מיט נאַקעטע לידער דורך טויערן פון מיט עערי סומאַה און חלצ-ציגל, אומקרייז. מיסטעריעס, זי צימבלין אויף גאַרצבאַנקעס פון געכטישע. אַרנישע אַשהאַרצן

יעדער דיכטער איז אַ שליח-צבור אויסן הייליקן באַרג פון שירה. ער איז דאָס אייביקע גראַטעסקע. געשטאַלט פון זיין סביבה, די אין הייכן אַרויפגעשאַסענע און אין לוסטן עקספּלאָזירטע ראַקעטע פון דער אָדער יענער אומגעבונג; פון דעם אָדער יענעם שבת. ער איז אַ געפּורט פון אויפגעפלאַצטע רעזערהן. טון שטראַמיק. צעכאַלעיעטע ענערגיע, אַ גולד פון דורות גאַנצע, אָנגעזאַמלטע, דערשטיקטע קלאַנגן, אַקאַדן. און אַן אָגעזאַמטער מיט די אַלע געהימטע כוחות, מעכטיקע יצירות, אייגנשאַפטן, נשמה. ניואַנסן, כאַראַקטער. שטריכן טון זיין פּאָלק — קומט דער דיכטער; אַ געזאַמלטער אינם היכל פון קונסט טוען זיין דיכטערישער עבודה.

און שפּייט. אויס דער דיכטער זיין ליד ה-א פּלאַס. טייערדיק שטיק בלוט, חיסן מיר הער ס'האָט די זאַמען פון שירה אין זיין מוטער-לייג אָננעגלייט. אויב ברענען אינם דיכטערס אויגן צחי מגורות, חיסן מיר הער סהאָט די פּלאַמען דאָרט אין זיי אָנגעצוינדן. הייל גישעף אויסן פאַרנאַט אַן אָרט פאַר צומעליקע באַזוכער, יחידים, אונדויוודעלע. גייסטער.

שוים - טאגן - די אייניקלעך פון נשמות - ערשלאות קאזאטירט אויסן הינטערגרונט פון שווינדליכטיקע
לבנה - נאכט - - - -

מאנכע הידער, יאָגן זיך הילד אויפן העלטישן העקר - שאַסי, טרונקן מיט מדורשע דורשטיקייט די
עלעמיקע - סקישות פון אלע העלט. סתכן, און לויפן הילד אין שטוריסדיקע געהל מיט אויגן צעפליצטע חי
צעפלאַקערטע שנען - רויניצען, און זיפן און פאַרכלינען זיך אין קאָזאָקיסע - הנאה מיט די רויס - אָפגעצינרענע
בראַנדן, און זינגן דאָס ליד פון צעשוידערונג.

פאַרשיידן זענען די טענער פון דער צענערטויזנטסטרוגעסדיקער = פירל, און אויסטערליש - טיף און
פאַרפאַרן זינען די איינענג - און - אויסגענג, העגן - און - אומהעגן טונס לעצירינטישן עזמפל האָס הייסט:
- די עטונג.

חיל יעדער טאָק איז טויזנטערלי קעלירן - פאַרטיק און מיט אלע אירע תחש - הענדלונגן איז זי
פאַרטרעטן אינם טעמפל פון קונסט דורך איר געזעלבטן - דער דיכטער, העלכער איז דאָס אָפּשפייגלונג פון זיין
פאָלק און איר עפאכע - קעלעריס.

ביים פּונדל-שטענדער זינגט יעדער כהן = דיכטער אויס די לידן און פרויסונגען פון זיין צבור. מעג זיין

אין הילדער עקזעטאציז אָדער שלוחריקער לידן = געשאַפלי, ניט קע חילוק אויף האַטערע אויפן, פטיף און
פאַרם, מעג זיין דיכטער = טוטיריס, דיכטער = אימאָזשיניסט. סהאָט אַ פאָלק איר טורעם = גלאַק צעטראַסלעס און
סעפליסן כחאליענדיקע טענער, אויפגייענדיקע שירה, אויף ברייטן און הייכן, סצינדן זיך הערצער, בשמות
צעפלאַקערן אין שטוריסדיקע עפאָזיס, אַ פאָלק שטייגט = אויף אויף שפאַפּלן פון דערהויבונג דורכן
צויבער = שטעקעלע סינם יונגן מכסף... דער קונסטלער.

התנצלות

איצט אָבער, פאַרהאַט זענט איר פאַרהאַנדלט געהאַרן אין אַרויסגעשניגנע שטיקער בלאַט פון מיין
האַרצן ! אין קנוילן-בער, אין צעקאַרטשע-הייטיקן ! פאַרהאַט זענט איר עדות פון נעכט מינע אין אומעט בלויו
פאַרבראַכטע, פון זופּזן דערשטיקטע פון קיינעם נישט דערהערטע, פון געהאַלטענע טרערן, הייסע און שנעל-
אויסגעחישטע, פון מינע שלוכצן אין געהעלטעניש פון גאַכט און מסתרימקייט פון העלט ?
אָ, לידער ! — געבורטן פון מיין חיי און צאָרן. פאַרהאַט זענט איר מיר הי אַ קרוין פון פאַרטונקלעטע
זוגען געהאַרן ? הי אַ קראַנק פון פאַרזעלקטע בלומען אַרום מיין קאַפּ. פאַרהאַט האָט איר מיך אַרומגעהילט מיט
סינצטערע שלייערן פון גראַען גיין-השמשות ?
אָ, שלייענדיקע סילרעסן אין נאַכטישער צוקולטאַציע ? — פאַרהאַט שוועבט איר ספּאַסיק אויף
צעבלאַכע מענצער פון דרויסנדיקער נאַכט און מאַלט ביה-עלמין בילדער אין דמיון מינעם ?
איך בין פאַרגאַנגען אין שטאַינדיקער בענקעניש זאָך איך. מיין יוגנט פאַרטהענרעט אין גאַנגנדיקער
שוויגעניש. מיין טרויניג צעקרעפלט אין טרוימנדיקן בענקעניש, נאָך איך — לידער !
איצט, פאַרהאַט זענט איר מיר געהאַרן הי שוואַצע איבערבלייבענישן אויף איינע חורבות, הי צייכנס

עך, טונקל-צעפליטערטע, נאַכט-הייאיקע און שוימיק-עקואַלירטע לידער מינע, היזעס מינע, קינעט
אהער, כחיל מיין צעשויערטן קאַפּ אַראַפּליהן אויף אייערע קניען און דאַרט אַ לעצטע טרער לאָזן.
אָ, שוואַרץ-דעמערדיקע געבורטן מינע ! — הי קרוינען האָט שפיגלען זייער פראַכט אַנטקייגן בלאַסק פון
מורח-אויפנייענדיקער זון — האָט איר דאָך געקאַנט מיט טרויניקן צאַפל ליכטן.
הי פערלען היין-טראַפּן האָט גלאַנצן רעגן-בויגיק אויף רעגן פון שוימיקן בלך-בשכער — האָט איר
דאָך געקאַנט פרייכן מיט איבערוזשטיקייט.
הי הילדע אַרכידעען, משוף-כרויאַנטעכען, בשטימדיקע-אַנעמאַנעס, מאַנגעליע = בלומען און טל-שראָפּן
גליחער-צאַפּלידיקע אויפן רויזן — אזוי האָט איר דאָך געקאַנט פאַרדושטן מיט שכור-ריחות

אויף ריינען פון מין פארשחינדן לעבן, הי סארגזכענע טרערן אויף האלץ-פארשקענע קברים, פארלאזענע.
א, איר צעשוימטע, שווארץ-צעפלאטערטע היזעס מיינען —

זאגט, ווו זענען פארשחינדן יענע סעג, אין העלכע איך האָב גערויכערט אויסגייענדיק הי א
פארלאָשן שבת-קודש-ליכט פארן אָנהויב-נאָך פון קידוש-מאָכן ?

ווי זענען די נעכט, אין העלכע איך האָב גענוסט הי פלעמל - שיין פון מין אויסגייענדיקן
נאכט - לאָמפ סארן אויסגאנג פון באַגינען ?

זאָגט, היפיל נעכט האָבן מיינע טרים אָפגעקלאַמט לער און טרעקיק אויף די טראָסארן פון לידיקע
נאָסן, הי אויף אן אַלטן בית-עלמי, פענצטער סאָהאַנגען, טירן-פארשלאָסן: זאָגט, צי דערסאר סאַזע, הייל ג-ט
האָט געשטראָפּט מיך מיט א זינגנדיק האַרץ ?

— האָב איך מיר פון פאלטאָ דעם קאַלנער אויסגעשטעלט, און הי אַ הסקרי-הינט אויף העגן צעפלאָגן-
טערט. הי אַ נאכט-האַנדלער געוואָגלט אינוואַם איבער פּעלדער און געוועזן בלויו מיט ג-ט !

האָט די נאכט מיר אירע סודות אַנטפלעקט. האָט די הייטע-הייסקייט פאַר מיר אירע פאַרבאָרגעניטן

נישט אויסגעהאַלטן. און דערזען האָב איך פּלוצים מין צער. — צער פון צעהייטיקטער העלט. און אָנגעטאַמט
האָב איך מין סוד. — סוד פון נאכט-צעשפּאַרטן לעבן.

אויסן סאָן פון דער דאָזיקער נאכט האָט אַ טילועס זיך שוויבערדיק צעשמייכלט. אַ שפּערן איז
געפאַלן און פאַרלאָשן. און איך: — זיין אין יענער נאכט מעגערט געוואָרן מיט איר, לירער מיינע.

— געבורטן פון הי און גאָט !

לא, איך זע שוין פון הייסן, עס צרענט מיין מערב, פארגייט אין פלאמען - דער הייס צי איך העל נאך דערינאָן מיין בלוטיקן טרוים איידער ס'העט טונקל דערן.

מיין האַרץ הערט פאַרברענט אין אירע אייגענע פלאמען - דער הייס צי איך העל נאך באהיזן אויסצו- זינגען מיין לעצט שקיעה-ליד.

און עס הינט אין מיר דער צער פון א נישט דערוינגען ליד.

אומזיסט האָב איך געהאַרט, אומזיסט געהאַסט, ס'איז אָנגעקומען א שוויגנדיקער, אין סוודות-איינגעהילטער פּיין-שמשות.

צעת מיין האַרץ האָט זיך צעשטורעמט אן עקזאלטירט ליד אויסצוזינגען - איז די זון אינמיטן געשטאָרבען -
- היי מיר!

מיין גאָרטן האָט אָנגעהויבן העלן, ה'ע אָנעטאָגנדיקע פּרינצעסין האָט רייסט אַראָפּ מערן טויט פון זיך אירע קליידער און צירונג.

היי טראָפּט - בלוט האָבן די בוימער פון מיין גאָרטן געהאַרטן פון זיך זייער לעצט ביסל בלעטער-גאָלד. מיין נשאר-פּרילינג, מיינע אויסגעצערטע חלומות און יוגנט-פּרוימען, אלע מיינע משוקות און הייס-באַנערטע פּאַרלאַנגען, האָבן זיך היי פּלאַנטערס געהאַלגערט אויף דער האַרבעטיקער ערד און מענטשלעכע פּיס האָבן אויף זיי געטראָטן.

דאָס האָבן זיי אַזוי געטראָטן אויף די צייטיקע בלומען פון מיין האַרצן.

טאָ הער העט יעצט דערן דאָס ליד האָט צאָנקט אין גסיסה פון מיין פאַרגיינדיקן פּרילינג? דער הער ירשנען מיינע חלומות האָט שטאַרבן ביסלאַכחיו-אויס אין די שקיעה-פלאמען פון אייגענעם האַרצן?

- ג-ט אלעין העט באַצאָלן מיר, פאַר די גאַנענישן פון מיינע אויסגעהויבןע מאַראַכטן! פאַר די מידע פון הייטיקן, האַגלדיקע אומצטן, ניכט פאַרדינסטן צער - ג-ט אלעין העט מיר געזאָגט פאַרגייטיקן אַזוי רומט צו מיר אַ קול פּין הינטערן ברובסט.

דאָס טרייסט מיין נשמה מיר, גענענט שטיל און קושט - - -

איך שאף נישט מיין ליד פאר זאט - באפעבאטישע, שמאלניק-צעטרודענע, מענטשישע לערקייטן האָס צעגרימאָסן אויף קרום זייער פנים און שפּאַטן: - ג ר א א מ !

קל-וואַר, אַז נישט פאר די, האָס האָבן סט-אַפּן אין מיין יונגן לעבנס-בעכער אריינגעכרימט. צייטיקע בלומען פון מיין גאַרטן צעטראַסן, שוין צוזאַמען מיט גראַליכער מילך פון מאַמע-גרוסט האָב איך צאָרן און בטול צו זיי אינגעווינגן.

זאָלן זיי נאָר נישט מחלל זיין ציטריקע בלעטער פון מיין בוך, דורך אַנריר פון הענט זייערע. - פאר איך, יונגע צעטרומטע נשמות, לייכטנדיקע נר = חסידים. צווייט איבער שטעטלעך צעהאַרן - פאר איך זינג איך מיין ליד.

העגן איך, פילנדיקע, צעהלומטע נשמות, זיך איך איצט שפעטער-נאכט אין טונקעלן לאַמפּן-שין און שנירל אייס מינע בלוטן אויף הייסער באַשיר-קרעקע.

זאָלן גיין אלע ליינדיקע אויפן קבר פון א יונג-צעבראַכן לעבן, א צעטראַענע-פּאַמע, א צעהורבט-בוימל, א פּאַרעאַשענער חלום, און צוזאַמען מיט מיר דאָרט א טרער לאַזן ! -

די כטער-שאַטן

טראָם... טראָם... טראָם... באַנצעט אויס בין צוועלף, הייזעריק, אַ גרויס-באַקסטער.
סער, אויבנאוימיק מיט שניצעכץ באַקרוינסער, געל-באַסטויבסער, ירושה-זיינער.

הויבט זיך אויף און קריכט געלאָסן אַראָפּ - אַ שאַטן, פון אַ דאַר סקעלעטיש,
שטרויך אויפלייג-בעסל, דערטאַפּט אין פינצטערקייט דעם בעקן און זעקס נעגל-גאַס
טעמפן די ענגע-שטילקייט.

ראַצט זיך אַ שוועבל-פונק, שלייכט - צו צו אַ ווינקל און שאַרכנדיק-שטיל ציגט
זיך אָן אַ לעמפל-קנויט.

זעט זיך הי פון אַ בלאָען רויכיקן וואַלקן אַרויס, סמשופעדיק קיילעך-אונטער-
הינקנדיק, מיט גרינעם פּאַפיר באַפּלעקלעם - צוגעדעקטן אַרבעטס-טישל, און שלאַנק-
פילגורלעך אַ יינער מענטש, זיצט געבויגן איבער לאַנגע, קאַלטע, ווייסינקע פּאַפיר-בלעטלעך.
זיין הויכער שטערן, רונד-קופּאָליק, בלייכט-זיך, צוקט, שמאַל-קנייטשנדיק, לויפט-
אייך, שיינט-אויף, אינם סאַטאָון געלבקיט פון לאַמפן-שין.

שוואַרצע, גראַע, אומעטיקע שעהן

און קויטיקע, צעבלאַטיקע וואַלקן-פּלאַכטעס, ווי טיף-לוייהדיקע, שוואַרץ-אַרונות-
געוואַנטן, פאַרדעקן מיט לאַנגע-צעפּ, צעצויגענע-וויידלעך, דעם פּראַכט פון אַ אַמזע-טבת-נאַכט,
דעם גלאַנץ פון אַ הימל אַ בלאָען.

און עס ווייקט זיך ווי קווייט, נישט אויסגעדערענטע שמאַטעס, פּיטש-נאַסע
שטשערקעס - אין דרויסען די קלעפּיקע ווי ווערנים ווייספליישיקע און פּויזנדיקע-ביינאַכט-לומט.
פינצטער -

שטילער, פּוסטער, ליידיקער פינצטערקייט, גרוילדיקער ווי בית-עלמין שאַנסט,
מצבות-פלעקן, מיט הענט ווי הינער-מיט פון נייט-גוטע קריכן זיי לונאטיש, קלעטערן ווי
קעך, ווילד, אויף שטומע אַבל-טרויריקע ווענטלאַך פּין אַ פאַרוואַרפן איינזאַמען דיכטער-שטיבל.

זיינע אויך, טיפע, אויפגעריסענע, ווי פענצטער פון חורבות - שוועבן
אינעווייניק, הייסע טויבן, בלאַע-חלומות, אין זיי שפיגלט זיך, גלאַנצן פון פאלנדיקע
שטערן פארן פארלעשן, שמייכלען פון קינדער, וועלטן, פארן נברה ווערן.

אין זיין האנט: - דריי שפיצן-סינגער געפלאַכטענע, האלט ער אַ שטעקעלע מיט
אַ שטאַלענעם צויבער-שפיץ, גלאַנצט דאָרט אויף זיין עק אַ טראַפן שוואַרץ-בלוט, באַשאַ-
פונג-פליסיקייט.

און עס הויבן אָן זיך צוואַמענצופליען פון ווייטע וועלטן נאָקעטע נשמות,
אַנפליגדיקע גייסטער, שטיקער לעבנס, האַלבע תּוהו - ובוהוס, שטיפן זיך און פילן אָן
דאָס ענגע דיכטער - שטיבל.

אַלע, אַלע זענען איצטער געקומען נעמען תּיקון.

אַט ציען פאַרביי מחנות אויסגעשפּרייטע גרין - עלאַסטישע פעלדער, טויאיקע,
באַלויכטן מיט בלאַען, רויכיקן לבנה-שיין, אויף וועלכע עס שפּרייט אַ בלאַנדזשנדיקע
אייביקייט און וואַרט אויף תּיקון.

אַט ציען פאַרביי און וויגן זיך לייכטשפּילענדיקע קלאַנגען, געהיימע, סודותפולע,
אַמאָל פאַרוואַנדלען זיי זיך אין גאַלדענע פּאַוועס, קרויזלעך זיך ווייס אויף זילבערנע לבנה-
דעכער, ווידער-אַמאָל אין פאַרכשופטע אַנעמאַנעס, וואָס צעעכענען אין מאַי - נעכט צע-
פליטערטע באַרדע - סאַמעס גלעקעלעך פאַר אַן אַנקומענדיקן צאַרטן לבנה-שטראַל.
שוועבן זיי פאַרביי, די מיסטיש - הייליקע, אָן ממשותדיקע קלאַנגען, און פאַדערן
תיקון.

ספּלייכן פאַרביי גראַבע, שלאַצערדיקע שטיקער לעבנס, גראַע, וואַכיקע מיט אַראַפּ-
געהאַנגענע צויטן, שטיקער געוואַנטן בעטלדיקע פון פייכטע, פאַרלאַזיקטע קעלער-שטיבער,
חמרים, חמרים צען זיי פאַרביי און טראַגן אין זייער פאַרשמוציקטע מהנה אַ באַהאַלטענע
ליכט, אָן אַרון. צווישן זייערע ברודיקע, צעלאַטעטע קליידער, באַהאַלט זיך אויס אַ קערן,
וואָס גרונטפעסטיקט די וועלט.

די באַהאַלטענע ליכט וואַרט אויף תּיקון.

שוועבן פאַרביי שטיקער כאַאָס, אָפּגעריסענע תּוהו - ובוהוס, די נאַכט פאַרפלאַגן-

טערט זיך אן א צעוילבערטע האלב-לבנה, ווייס אין טרויריק שמייכלט די לבנה ווי א קינד. אויפן פאך פון צעפליסטערטן שווארצעניש ציבן נאך שאטנס, ווי שטילע, לירישע וויבראציעס מיט נאקעטע טריט.

כדלייכט מארביי דער בין - השמשות ווי א גראע קאץ. אין זיין דעמער שווארצן זיך סילועטן, בלאנדוסנדיקע געשטאלטן, א וואקאנאליע פון נשמות - ערטלאות. עקזאל-טירט אויפן הינטערגרונט פון נאכט, קרומען צעשוילבערטע שמייכלעך אין בעטן תיקון. אָט ווערט דאָס חדרל אָנגעפֿילט מיט אויסגעטויכטע תקופות, פֿאַרלאָסענע דורות, טעג, יאָרן, חדשים גיבן פֿלוצים אַ שפּאַר ווי אויף אַ פֿאַרפֿלייצעניש.

שפרינגענדיקע ווי שנייעלעך שטימערישע, טאנצנדיקע ווי קארליקעס האפסנדיקע, סעקונדן, מינוטן, שווימען גיך-גיך, אראפ און ארויף, ארויף און אראפ, און פאדערן תקון. און שרעקליך ענג ווערט אינס אָנגעפֿילטן חדרל. אַלע רייסן זיך מיט דערשטיקטע קולות, ציטפן זיך און ווערן איינציקוויי פֿאַרוואַנדלט אין שוואַרצע שורהלעך, אויף די פֿאַנגע, קאַלטע, ווייסנקע בלאַטלעך.

- ברומט ווער שטילערהייט א שפרוך! - באַשווערט עמיצער מיט לחשדיקע לעמזן דעם עולם - התוהודיקן צוזאמענגעלאָף זיי זאלן זיך באַרויפן!
- שאַ! דאָס סקריפעט אַזוי דער דיכסער מיט זיין שטאַלענעם צויבער - שפיץ אויף ווייסנקע, פֿאַפֿירענע וועלטלעך. אַהין נעמט ער אַריין די נשמות - ערטלאות און איז זיי מתלבש אין גוסים - - - - -
איינציקוויי ווערט זיין פנים אַלץ בלאַסער און בלאַסער, ספֿאַרלעשט אינס לעמפל די קנויט, דאָן בלייבט ער אַ מידער אויף זיין שטיל זיצן, ביז סבלאַט אין פענצטער דער אויסגאַנג פֿון קריאַח - שמע - - - - -

אויף ווייסנקע, פֿאַפֿירענע וועלטלעך. אַהין נעמט ער אַריין די נשמות - ערטלאות און איז זיי מתלבש אין גוסים - - - - -